

Рік праці

Краків, 28. жовтня 1940.

В останніх днях населення і німецькі круги святкували роковини законодавчого оформлення колишніх земель польської держави, що опинилися по цьому боці Сяну й Буга, — в постаті Генерального Губернаторства. — Подаючи опис цієї державної маніфестації на іншому місці, вважаємо, що з цієї нагоди варто висловити й від себе кілька слів: бо рік тому сталася безумовно історична подія, яка заважила на долі мільйонів, змінила політичну мапу цієї частини Європи та започаткувала нову еру в житті мешканців цієї країни. І коли глядти позад себе, то перше, що вдаряє, це велич переведеної тут праці.

Рік тому перейшов був понад цією країною гураган війни, який за три тижні змінив з лиця землі будь-що-будь велику державу, що охоплювала 34 мільйони населення. І на кожному кроці були видні найсвіжіші ще сліди того гурагану. Залізничні двірці та шляхи, мости й дороги, міські кам'яниці у цілому ряді міст й сільські хати, всі важніші комунікаційні артерії — все воно лежало в руїнах. Скільки труду, терпеливості та моральних зусиль треба було, щоб в цілості відбудувати та ще й поширити залізничну сітку і телеграфічний і телефонічний зв'язок! Унерухомлені, подекуди спалені чи здекомплетовані фабрики й майстерні треба було пустити в рух. Треба було дати працю й заробіток мільйонам безробітних. Від самих основ треба було наново будувати весь адміністративний апарат, в умовах, коли на інших фронтах продовжується ще війна та коли серед польського населення все ще покутують духи минулого. Треба було забезпечити безпеку на всьому просторі новоствореної великої політично-адміністративної одиниці, присвячуючи найбільшу вагу господарським можливостям краю, треба було тямити і про ті культурницькі цілі, що їх мусить мати кожна влада, що хоче закріпити своє становище на здобутому терені.

Все це сталося за один рік. Встановлена не тільки нова організаційна схема, але й пущені в рух всі колісця великої машини, що нормує життя Генерального Губернаторства. За один рік зчезли сліди воєнної руйни у цілій довгій низці різних ділянок прилюдного життя. Великанський крок вперед зробили і відбудова цілих містечок та сіл. Збільшується книга законів, запевнений лад і порядок, по нормальних рейках біжить не тільки всі залізничні вози, але й — життя країни. Безмір організаційного хисту, безмір докраної праці! Ніде правди діти: німецька влада та її носії в особі Генерального Губернатора має повне моральне право в гордістю глядти на докране за один рік діло.

І ми, українці, не маємо причини соромитись. Ми не тільки станули льояльно до співпраці з німецькою владою, про що згадав у своїй промові Генеральний Губернатор міністр д-р Франк, але й для себе самих, для внутрішньо-української справи, перевели за той один минулий рік чимало такого, чим можна похвалитися. Негайно, коли тільки затихли воєнні дії та відомим став новий державний закон, закіпала українська праця на тих теренах, що заселені в більшості українським народом, який саме тут, на своїх західних окраїнах, був 20 літ

найбільш нехтований та поринав у розмірно себе вярстатів праці й творити нові вярстатів найбільш національно-культурній і господарській термаї. Повстала густа сітка шкіл і кооператив. Найшли працю і приміщення тисячі українців і українок, що їх хвиля викинула на цей бік Буга й Сяну. Ввесь терен Генерального Губернаторства, де тільки знайшовся український гурт, покритися Допомоговими Комітетами, що їх об'єднує Український Центральний Комітет у Кракові. Зокрема не можна не згадати про величезну працю, що її ми доконали у видавничій ділянці: новозасноване Українське Видавництво у Кракові може похвалитись вже не окремими книжечками, а поліцими виданих книжок — і то за 10 місяців! І напередодні другого року появляється заповідь українського щоденника, який виходитиме поруч із популярним тижневиком, з господарським часописом, часописом для молоді, ілюстрованим журналом...

Очевидно, українці не могли б були всього того вдіяти, не могли б були знайти для

ти, не могли б були належати до власних господарських та суспільно-харитативних і культурних організацій, якщо не була б їм у цьому йшла назустріч німецька влада. Кожний із нас добре цього свідомий та знає цьому ціну. Але маємо враження, що частинна заслуга такої виключно наша власна, українська: цією заслугою є українська активність, самодопомога, організаційно-господарська, релігійно-церковна та культурницька метушливість, яка у безсторонніх глядачів мусить заслугувати на признання. Поруч із цими прикметами треба на добро українців записати їхню тверезу свідомість нової ситуації, в якій опинились, та вмільність застосуватися до неї так, як цього та ситуація вимагає.

І тому теперішні роковини є не тільки святом німецьким, але й святом всіх українців у Генеральному Губернаторстві.

Промова Ген. Губернатора в перші роковини Ген. Губернаторства

В суботу, 26. жовтня ц. р. Ген. Губернатор мін. д-р Франк виголосив на замку у Кракові в привіт високих гостей та урядовців знаменну промову. На вступі привітав міністрів д-ра Фріка, Зельдте, Майснера, райхсляйтерів — Люце й Гінляйна, генералів Даліге й Гінанта та ін. Пригадав, що краківський замок, побудований німецькими майстрами, але був довгі часи осідком ворожої політики проти Німеччини: З наказу Фірера створено з нього, з хаосу Ген. Губернаторство. На цьому терені живуть українці, поляки, горалі, білоруси, жиди. Завдання Ген. Губернаторства служити Великонімеччині. В адміністрації введено провідницьку засаду. Ген. Губернаторство є тепер складовою частиною сфери володіння Великонімеччини. Польська самоуправа працює під німецьким проводом. Всі уряди об'єднані та підпорядковані одній волі. Серед загального хаосу треба було починати відбудову від основ. Під господарським і фінансовим оглядом живе Ген. Губернаторство з власних засобів. Особлива подяка належить райхсмаршалові Герінгові, керманичеві чотиролітного пляну, що передав Генеральному Губернаторові особисто всі повновласти. Поводи вдалося урухомити господарство та значно його розвинути. Дуже важна справа прохарчування, що її переводиться власними засобами. Селяни дстали збіжжя під засів, штучні погної, тощо. Ген. Губернаторство достарчило Великонімеччині свої робочі сили. Досі

працює там понад 340.000 робітників, крім полонених. Далі промовець згадав про великі осяги німецьких урядів та деяких установ. Підкреслив, що льояльність населення постійно зростає. Не зважаючи на всі підбехтування, польське населення пізнало, що воно має тільки один шлях: бути льояльним.

ПРИЗНАННЯ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ.

»З особливим признанням хотів би згадати — говорив далі мін. д-р Франк — поведінку українського населення цього терену. Від першого дня українське населення виявило суфроти нас незвичайно свідому обовязків поставу. Як поляки поведилися з цими українцями? Забрали від них безліч церков, сотки церков спалили або порушували; не було ніяких українських шкіл. Поляки скаженіли проти українців в найгірший спосіб. Тому самозрозумілий людський обовязок, українцям, поневоленим поляками, знову дати змогу внутрішнього підйому, що його заслужив собі цей нарід своєю приязню до Німеччини.»

Інші групи населення мають законну охорону. Вкінці Ген. Губернатор підкреслив, що під проводом Фірера осягнуто кордоні Великонімеччини на Сяні й Бузі. За те належить подяка Фіреорові. Окликом в честь Фірефа закінчив мін. д-р Франк свою історичну промову.

Українська делегація в Ген. Губернатора

З нагоди перших роковин існування Ген. Губернаторства явилась на краківському замку українська делегація у складі Провідника УЦК проф. д-ра Володимира Кубійовича, ділового керманича ред. Василя Глбовицького й д-ра Івана Гижі та зложила Ген. Губернаторові побажання від українського населення. Делегацією проводили — в заступстві держ. підсекретаря Кунца д-р

Франке з реферату суспільних справ та опіки при уряді внутрішніх справ, д-р Фель і полк. Альфред Бізанц, керманич українського реферату при томуж уряді.

Ген. Губернатор, мін. д-р Франк широко дякував за побажання, підкреслюючи тим разом свою прихильність до українців у Ген. Губернаторстві і дбайливість про їхню кращу долю.

Krakowski U. list, 1940, 30 October